

PTUJSKI LIST

Politično gospodarski tednik.

Štev. 34

Ptuj, 31. avgusta 1921

III. letnik

Mojemu dragemu narodu!

Zlomljen od velikih naporov, ki jih je od njega zahtevala poverjena mu služba narodu in domovini, je izdihnil Moj mili oče Nj. Veličanstvo kralj Peter I. Svojo plemenito dušo.

Niti pod najtežjimi udarci usode ni Moj oče omahoval v Svoji zvestobi narodu zaobljubljeni misli.

On je v dneh največjih izkušenj in nesreč obvaroval vero v lepšo bodočnost naroda.

Skupno z narodom je krčil pota, ki so dovedla do vstajenja narodne zmage in slave.

Pod Njegovim modrim vladanjem, ki je imelo namen, da ves narod zavalovi in vname za veliki ideal osvobojenja in ujedinjenja naroda, da pridobi zanj simpatije in pomoč bratškega ruskega naroda ter velikih prosvetljenih zavezniskih držav na zapadu, je bilo izvršeno zgodovinsko delo osvobojenja in ujedinjenja Srbov, Hrvatov in Slovencev v veliko narodno državo.

Ko je dočkal to največjo nagrado Svojega Vsemogočnega Boga za brezprimerne žrtve Svoje in Svojega naroda, s katerim je delil zlo in dobro, je Moj vzvišeni roditelj zaprl Svoje oči.

Ko stopam po čl. 56 državne ustave na izpraznjeni prestol ter sprejemam kraljevsko oblast v svoje roke, objavljam Svojemu dragemu narodu, da hočem zvest idealom Svojega očeta čuvati ustavne svoboščine in prava državljanov, ščititi državno edinstvo in bdeti nad pridobitvami naroda, ki so Mi bile izročene v varstvo.

Preprečen radi boleznim, da pridem na pogreb Svojega očeta in da vršim kraljevo oblast, pooblaščam na podlagi člena 58. ustave Svoj ministrski svet, da Me zastopa v izvrševanju kraljeve oblasti po Mojih navodilih do Mojega povratka v domovino.

Slava Njegovemu Veličanstvu kralju Petru I. in mir Njegovi plemeniti duši!

Živel narod Srbov, Hrvatov in Slovencev!

Dano v Parizu, 17. avgusta 1921.

Aleksander s. r.

Cenjeni bralci!

Rotacijski stroj naše tiskarne se je pokvaril in smo se vsled tega zapoznili z izdanjem te številke. Izdamo sedaj 2 številki v enkratni izdaji. Upamo, da nam bralci oprostite zamudo.

Upravništvo.

Žalovanje po kralju Petru v Ptuj.

Javna poslopja so takoj po smrti razobesila črne zastave. V ponedeljek, na dan pogreba, je bila predpoldnem služba božja v mestni cerkvi in popoldne ob pol 18. mrtvaške molitve. Mesto samo pa si je odelo žalno obleko. Skoro z vseh hiš je bil videti znak žalosti, zvečer so gorele javne svetilke črno zavite. Trgovine in gostilne pa so bile med cerkvenimi opravili za pokojnega kralja zaprte.

V posvetovalnici mestnega magistrata pa se je v ponedeljek, 22. avgusta ob 17. v navzočnosti vladnega komisarja dr. Mateja Senčarja, petih članov sosveta, 14 novo izvoljenih odbornikov in ob prisotnosti vodje okrajnega glavarstva dr. Pirkmaierja, mestnega komandanta g. majorja Djeloševića in tajnika okr. zastopa g. Ljudevita Sagadina vršila žalna manifestacija.

Vladni komisar je nagovoril navzoče: Gospodje!

Nj. Vel. Kralj Peter I. je bil!

Zgodovina, osobito Jugoslovanov otvarja novo poglavje:

Kralj Peter I.

Veliki, osvoboditelj, ujeditelj Srbov, Hrvatov in Slovencev, živel, delal in trpel je za svoj narod, za svobodo in ujedinjenje Jugoslovanov.

Svobodni, ujedinjeni smo!

Veličastna stavba prvega kralja naše krvi, našega srca še ni dograjena; na vseh straneh mogočne naše države še prežijo neprijatelji.

Ljubezen in vstrajnost našega velikega kralja, osvoboditelja je premagala glavne ovire.

V globoki žalosti in neskončni hvaležnosti se klanjamo danes in vedno spominu Nj. Vel. Kralja Petra I.

Slava mu! Slava mu! Slava!

Še obstoječe ovire moramo premagati pod modrim in jeklenim vodstvom hrabrega, plemenitega naslednika, Nj. Vel. kralja Aleksandra, kateremu vzklikamo Živel naš kralj Aleksander Živel, živel, živel!

Vsi navzoči se pridružijo vskliku vladnega komisarja ter se podajo v smislu njegovega vabila skupno v župno cerkev k cerkvenemu obredu.

Žalna brzojavka se je odposlala tudi g. pokrajinskemu namestniku.

Kralja Petra zadnja pot.

Svečani pogreb našega kralja-Osvoboditelja je bila veličastna pot k zadnjemu počitku. Beograd doslej še nikdar ni videi tako

velikanske množice naroda. Po ulicah, koder se je pomikal sprevod, je tvorila špalir silna masa ljudstva. Iz vseh krajev države, iz Srbije, Makedonije, Bosne, Heroegovine, Dalmacije, Hrvatske, Slavonije, Vojvodine, Sloveniji in drugod so na pločnikih stale nepregledne mase ljudstva. Sprevod je bil izvršen točno po programu. Sprevod je napravil na vse globek vtisk. Bil so trenotki, da jih nikdo ne more s peresom opisati. Na čelu spreveda, kateremu so vso pot tvorili špalir beogradska posadka, kraljeva garda, gojenci vojaške akademije in mladina vseh beogradskih šol, so gardisti nosili tri križe. Žitno klasje so nosili gojenci akademije. Na belih konjih so za njimi jahali kraljevi fanfaristi. Za njimi godba, ki je svirala posmrtnice. Za njimi godba, ki je svirala posmrtnice. Za temi je na belem konju jahal poveljnik pogreba vojvoda Stepo Stepanović s svojim generalnim štabom.

Sledile so deputacije vojaštva vseh polkov z zastavami, ki so bile ovite v črni flor. Pretreljiva je bila slika, ko je med njimi korakalo odposlanstvo 48. jugoslovenskega pešpolka Českoslovaške republike z zastavo in jugoslovenskimi napisi-

Objava.

Bilo bi pod mojo častjo, ako bi hotel odgovarjati na obrekovanja, katera objavlja o meni v zadnjem času „Jugoslavija“. Samo k trditvi v „Poslanem“, da se nisem skusil svoječasno braniti glede očitanih v „Straži“, ugotavljam, da sem poslal vsak članek v pogled svoji nadrejeni oblasti, g. odgovornemu uredniku po popravke, katerih do danes ni priobčil. Objave popravkov tudi sodnim potom ni bilo mogoče izsiliti, ker vsa tozadevna pisma na g. odgovornega urednika tavajo med Mariborom in Beogradom, ne da bi mogla dospeti v roke naslovljenca. Predaleč bi dovedlo, ako bi se kot uradnik na eksponiranem mestu hotel v bodoče pečati z vsakim časopisnim napadom; zato izjavljam, da nanje sploh ne bom reagiral in je to stvar moje nadrejene oblasti, da me sodi ali ščiti.

Ptuj, dne 18. avgusta 1921.

Dr. O. PIRKMAIER

vodja okrajnega glavarstva Ptuj.

IVAN TAVČAR.

(Ob sedemdesetletnici.)

V nedeljo 28. avgusta dopolni Ivan Tavčar sedemdeseto leto svojega rojstva. Njegove zasluge za nas Slovence so tolike, da se ga mora v kratkem spomniti tudi naš list.

Rodil se je Ivan Tavčar v Poljanah nad Škofjo Loko 28. avgusta l. 1851. Po dovršeni gimnaziji in pravoslavni nauki se je posvetil odvetništvu, postal odvetnik v naši slovenski prestolici, kjer praznuje danes svojo sedemdesetletnico.

Javno je začel delovati Ivan Tavčar kot visokošolec. To javno delovanje se je vedno

širilo in množilo, tako da je postal nazadnje odločilna oseba v vodstvu našega javnega življenja.

Javno delovanje Tavčarjeva je dvojno: kulturno-slovstveno in politično.

Kot mlad vseučiliščnik je začel pisati povesti ter jih priobčevati v Zori in Zvonu. Ko se je Zvon preselil z Dunaja v Ljubljano, mu je postal dr. Ivan Tavčar s Kersnikom stalen sotrudnik, kasneje tudi urednik. Svoje zbrane leposlovne spise je izdal v petih zvezkih, katerim je za njegovo sedemletnico sedaj pridejala Tiskovna Zadruga še šesti zvezek. Dr. Tavčar zajemlje snovi svojim povestim iz domačega življenja svojega rojstnega kraja, pa tudi širje naše domovine. Pri tem pa se ne omejuje samo na današnje čase, nego seže mnogokrat tudi v našo preteklost, v dobo, ko so luterani vznemirili naše ljudstvo, ko se je v Ljubljani vršil kongres evropskih vladarjev. Slika nam življenje priprostih kmetov, a stopi med druge stanove, ki so izšli iz našega naroda ter med njim in nad njim živeli, delovali in gospodovali. Loti se pa tudi gospode same, naših graščakov in meščanov.

Z zanimanjem so ljudje čitali Tavčarjeve povesti, radi jih čitajo še sedaj. V vsaki ljudski knjižnici so privlačna sila za izposojevalce.

Še važnejše nego slovstveno delo pa je delovanje dr. Tavčarja na političnem polju. Ko je v sedemdesetih letih prišel v Ljubljano, je bilo živo potrebno mladih, navdušenih ljudi, ki bi se lotili političnega dela za naš narod. Mladi dr. Tavčar se je z vso navdušenostjo mladih svojih sil vrgel na politično delovanje. Boril se je takrat boj za naše narodne pravice. Naša gospodujoča vlada v Ljubljani in na Dunaju se je trdovratno upirala, da bi Slovencem priznala iste pravice, kakor Nemcem. Njen namen je bil, da bi Slovenci izginili med gospodujočimi Nemci. Naši narodni boritelji so imeli težko, a hvaležno nalogo, da pribore po ustavi Slovencem zagotovljene pravice. In dr. Ivan Tavčar je kot občudovan govornik na shodih in v zbornicah, kakor tudi s peresom v raznih člankih zastavil vse moči za naše pravice. V osemdesetih letih smo v resnici nekaj dosegli. Ljubljana je dobila slovensko zastopstvo, deželni zbor je dobil slovensko večino, za deželnega predsednika je prišel Slovenec, v šolah in v uradih je začela slovenščina pridobivati pravic.

A časi so postajali zopet hujsi. Med nami je začela pridobivati moč stranka, kateri ni bilo toliko za narodni razvoj naš, nego bolj za lastno gospodstvo nad našim narodom. Prihajali so časi zloglasnega dr. Šušteršiča, ki je pod versko krinko zastrupljal naše javno delovanje. Dr. Ivan Tavčar je uvidel to pogubonosno delo in nastopil proti njemu in njegovim privržencem. Postal je tako vodja naprednih Slovencev. V „Slovenskem Narodu“,

ki je polagoma postal njegovo glasilo, se je neustrašeno boril za svoje ideje.

S svojim delom si je pridobil dr. Ivan Tavčar ugled in spoštovanje tudi pri političnih nasprotnikih. Vsakdo je moral v njem spoštovati njegovo veliko delavno silo, a tudi njegovo nesebično poštenost. Tema lastnostima se imamo zahvaliti Slovenci, zlasti pa naša Ljubljana za marsikak uspeh, ki je bil večkrat tudi samo v tem, da se je odvrnilo zlo, ki so je menili zadati naši nasprotniki. Jasno se je pokazalo to, ko je po svojem prijatelju Hribarju moral prevzeti ljubljansko županstvo. Dogodki 1. 1908, ki so se začeli v Ptuj in odmevali po naši domovini, in pa zveze s Slovani so Hribarju izpodnesli tla. Lahko si potem mislimo, v kako težkem položaju je bil napredni slovenski ljubljanski župan, ki je imel proti sebi nemško vlado in Šušteršičevo klerikalno stranko. Težave so se pa šele pomnožile, ko je izbruhnila svetovna vojska. Takrat je vse planilo po zavednih Slovencih, naši narodni nasprotniki pa tudi mnogi lastni bratje so menili, da se tedaj lahko iznebe političnih nasprotnikov. Kdor je preživel tiste strašne čase, ko je visel krvnikov meč nad vsakim narodnjakom, si lahko predstavlja, koliko previdnosti, kolikega samozatajevanja je bilo treba zlasti voditelju, ljubljanskemu županu dr. Ivanu Tavčarju, da je odvrčal od nas, posebno pa še od naše Ljubljane, udarce mogočnih sovražnih nasprotnikov. Ni bilo tedaj med nami moza, ki bi bil mogel tako uspešno čuvati naš narod.

A tudi po razsulu prejšnje monarhije, po ustanovitvi naše Jugoslavije, ni postal mož, kakršen je dr. Ivan Tavčar, nepotreben. Zakaj tudi v naši novi državi so začele delati stranke in osebe bolj za se, za lastno gospodstvo in osebne koristi, nego pa za občo blaginjo. Pa tudi sedaj se je oglasil izkušeni in modri naš voditelj proti strankarskemu delovanju in za močno edinstveno državo.

Veseli je lahko navdaja sedemdesetletnega jubilanta, ko vidi, da njegovo delovanje ni bilo zastonj. Naš narod se je v tej dobi kulturno visoko dvignil in dosegel tudi politično samostojnost. To veselje pa lahko sedanjí rod pomnoži gospodu jubilantu, ako v njegovem poštenem, nesebičnem duhu deluje za vedno večji procvit naše domovine.

Politične vesti.

Proti komunistom. Na podlagi zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi so tudi pri nas razveljavljeni komunistični občinski mandati v Ljubljani in Studencih pri Mariboru. Tudi Splošna železničarska organizacija, ki je komunistična, se razpusti. Mariborski komunisti so se hoteli izogniti razveljavitvi s tem, da bi se prelevili v socialne demokrate. Pa jim ni pomagalo.

torej nekaki današnji davčni uradniki, dispensatores in arcarii za upravo davkov in carine, torej podobno našim carinarjem in financarjem, procuratores vectigalis villici, vicarii, villorum scriptores, tabularii, adiutores tabulariorum, od katerih so vodili davčne knjige, imenovane tabulae; za računovodstvo dispensatores rationis in dispensatores exnumeralio, za javno varstvo in nadzorstvo cest, torej današnji orožniki, beneficiari in procuratores. Ti nižji uradniki so bili večinoma odsluženi vojaki, podobni današnjim certifikatistom in državni sužnji.

Deželni zbor, imenovan concilium, se je zbiral vsako leto pod predsedstvom letno izvoljenega višjega svečenika ter sklepal o razdelitvi davkov na posamezne okraje, o imenovi svetišč in stanov, o prošnjah in pritožbah prebivalcev napram namestniku oz. napram cesarju. Člani koncilija so bili odposlanci mestnih okrajev. Te naprave so se pozneje, posebno ob času propada države več ali manj spremenile.

Da so mogli Rimljani deželo bolje obvladati, so zidali in popravljali ceste, posebno pod Oktavianom in Klaudijem. V tem času

Delavske zbornice. Izšla je uredba, po kateri se ustanove v pokrajinah izven Srbije delavske zbornice, ki naj zastopajo koristi delavcev in nastavljenecv. Za Slovenijo bo imela zbornica svoj sedež v Ljubljani.

Izpraznitev Baranje. Naša vlada kakor tudi prebivalci v Pečuju in okolici so se morali udati odločbi mirovne pogodbe, da pridejo pod madžarsko oblast. V pondeljek so odšle naše čete z zasedenega ozemlja, z njimi pa tudi na stotine družin in nekaj tisočev delavcev, ki nočejo priti pod Madžare, ker se boje nasilnosti in preganjanj.

Dopisi.

Ne zamudimo prilike! Higijenično predavanje v mestnem gledališču v Ptuj. Načelnik ministrstva zdravja gosp. dr. V. Kujundžić iz Beograda priredi v petek, dne 2. septembra 1921 ob 8. uri zvečer v mestnem kinu popularno higijenično predstavo v svrhu spoznavanja bolezni malarije. Predavanje ima 3 akte (čine), med posameznimi čini v odmorih pa poučuje g. dr. Kujundžić gledalce ter pojasnjuje predstavljenе slike. To predavanje je za mladino in vojake priporočljivo ter bode vsem ogledalcem v veliko korist. Za kritje stroškov se olajša ta predstava za 50%. — V nedeljo, dne 4. septembra ob 8. uri zvečer, se predvaja najmodernejši film „Grozni Li-Hang“. Senzacionalni historični francoski kineški šlager v 5 činih. Napisala André de Lorde in Henry Bauche. Režijo vodi E. Vicoletti, fotografija Louis Dubois. V glavnih vlogah izvrstni franc. in kineški umetniki Tin-Han, Mary Harald, Lio-Chin, Felix Ford in drugi čarovnice groznega Li-Hanga. Strašna smrt male Li-Nin. Grozen dvoboj na kineški način orejaški strupen zmaji v čarobni vili in grozna smrt okrutnega Li-Hanga. Fotografija in oprema prvorazredna. Glej slike pod gledališčem, nasproti trgovine g. Hojnika. V slučaju slabega vremena predstave ob 5. in 8. uri. Pomnim še, da za omenjeni film kakor tudi za druge pritekojoče programe ne pozabite na predprodajo vstopnic ob nedeljah in praznikih vsakokrat ob 11. do 12. ure pri kinoblagajni v mestnem gledališču. K mnogi udeležbi vabi Mihael Murko, kinoravnatelj.

Napis na častni diplomí msgr. Bulića se glasi: „Q. F. F. F. Q. S. Quod sodales universi V. F. (verba fecerunt) Franciscum Bulić V. C. (virum clarissimum) et de patriis antiqunitatibus et de monumentis Salonitanis per X. lustra optime meruisse, Societas Antiquaria Poetovionensis Franciscum Bulić V. C. fausto illo die, quo LXXV aetatis annos feliciter persolvit, socium honoris causa unanimiter sibi adscivit et patronum cooptavit. Huius decreti ei tabulam per societatis legatos offerri, qui ab eo impetrent, ut potissimum honorem libenti animo suscipere et monumenta Poeto-

se je popravila med drugimi posebno starodavna cesta, ki je vodila iz Celeje (Celje) v Poetovio in odtod v Carnuntum (Petronel na Niž. Avstr.) oz. v Sirmium (današnja Mitrovica v Slavoniji). Imeli pa so tudi v deželi močne vojaške posadke, katerih naloga je bila udušiti morebitne vstaje in čuvati državno mejo. Cesar Octavian je premestil že med 1. 12—9 pr. Kr. vojaško taborišče iz Sciscije (današnji Sisek) v Poetovio, kjer je ostalo taborišče do cesarja Vespasiana. K temu je pripomogla bližnja državna meja, pa tudi naravna lega mesta, kjer se približujejo sredi ptujskega polja Slovenske gorice Halozam do 5 km, tako da je bilo lahko zapreti pot skozi dravsko dolino, seveda tudi okolnost, da je bil Poetovio že takrat stara naselbina in važno križišče cest. V tem času so tababorile v Poetoviju in njegovi neposredni okolici, posebno na Bregu in pri sv. Vidu, rimske legije iz najrazličnejših krajev obširnega cesarstva, n. pr. 8. legija (Augusta) 13. (Cemina), 9. (Hispana), 7. (Galba) in 15. (Apolinaris), ki se je pod Vespasianom udeležila bojev v Palestini; te legije so igrale v notranji zgodovini Rima ponovno veliko vlogo. Zanimivo je, da so

Stari Poetovio.

Predaval dr. Vladimir Travner.

Nadaljevanje.

Cesarski namestnik je nadziral državno imetje, zidanje cest, policijo, pobiral carino in davke, izvrševal cesarske ukaze in skrbel kot najvišji poveljnik za potreščine vojske; tudi je bil najvišji sodnik. Proti njegovim odločbam so se mogli pritožiti samo rimski državljani na cesarja, ne pa tudi provincijalci. Namestniku so pomagali pri izvrševanju službe številni podrejeni uradniki, kakor posebno legati pro praetore, ki so bili njegovi vojaški podpoveljniki ter so izvrševali tudi v njegovem imenu civilno sodstvo queostores in legati pro qeastore, ki so opravljali finančne zadeve ter vodili državne blagajne, kakor tudi takozv. comites, to so mlajši možje iz boljših rimskih stanov, ki so se hoteli izuriti v sodni in v upravnih službi. Razen teh uradnikov je imel namestnik v vseh mestih posebno pa v Poetoviju številne poduradnike, pisarje, n. pr. za upravo državnega imetja,